

НАЦРТ

ПРОГРАМ РАДА МУЗЕЈА У ДОБОЈУ ЗА 2025. ГОДИНУ

Предсједник УО

Славен Суботић

Директор

Небојша Драгојловић

Октобар, 2024. године

УВОД

Музеј у Добоју од свог оснивања 1956. године је установа регионалног типа. Тренутно је, рјешењем министра просвјете и културе Републике Српске, матична/надлежна установа за простор 11 општина (Добој, Петрово, Станари, Теслић, Дервента, Модрича, Брод, Шамац, Вукосавље, Д. Жабар и Пелагићево), због до краја недефинисане мреже музеја у РС и потреба да се на одређеном простору изврше истраживање терена, у последњих 10-ак година у континуитету обављамо нашу дјелатност и изван оквира дефинисаног простора коју матична улога подразумијева, а што ће вјероватно бити случај и у 2025. години. Ова пракса наше дјелатности на ширем подручју РС се вјероватно неће мијењати у скорије вријеме.

Комплекса улога Музеја се огледа у одјељењима археологије, етнологије и историје, те новим одјељењима историје умјетности и природњачког одјељења. Такође у могућности смо да од 2022. године у нашој установи обављамо одређене и конзерваторско-рестаураторске послове. Од 2024. године установљено је и најновије шесто одјељење, Одјељење за нематеријално културно наслеђе.

Музеј у Добоју се финансира из више извора, плате и дио програмских активности финансира Министарство просвјете и културе Републике Српске, материјалне трошкове и дио програмских активности град Добој, те различите институције и фондације које кроз нашу пројектну активност финансирају програме које се односе на културну/музејску дјелатност, па ће у зависности од висине обезбјеђених средстава, као и сваке године, зависити и обим реализације наших пројеката у 2025. години.

Одређена ургентност санације плафонских и зидних дијелова изложбених сала, оштећених због прокишњавања крова на појединим дијеловима, те уређење депоа ће бити један од приоритета у 2025. години.

Природњачко одјељење већ је добило форму једног правог музејског одјељења и промоције реализованих резултата у 2024. години ће бити промовисано кроз изложбену активност и у другим градовима (Дервента, Приједор, Теслић...) током 2025. године. У новоформираном умјетничком одјељењу настављамо са аквизицијом нових умјетничких дјела и у наредној години.

Наставак и у 2025. континуираног вишегодишњег посла на археолошким истраживањима која Музеј у Добоју спроводи на средњовјековним манастирима. (Удрим, Папраћа, а надамо се и Возућа) Резултати ових истраживања имају капиталну стручно/научну вриједност.

Истраживање споменичког наслеђа на простору бивше добојске регије ће бити један од главних задатака одјељења историје у 2025. години.

У 2024. години је формирано и шесто одјељење, Одјељење за нематеријално културно наслеђе, које ће поред стручно-истраживачког рада, прикупљања различите документације, изложбе „Нематеријално културно наслеђе добојске регије“, организовати и бројне радионице, са знатним бројем учесника у 2025. години.

Надамо се доброј, континуираној посјећеност свих садржаја Музеја, у висини од око 10.000 посјетилаца.

АРХЕОЛОШКО ОДЈЕЉЕЊЕ

КОНЗЕРВАТОРСКО-РЕСТАУРАТОРСКИ РАДОВИ

Конзервација металних налаза из манастира Папраћа са истраживачке кампање у 2024. години. Обиман посао представља наставак конзервације бронзанодобских урни са локалитета Грабовица, Подновље и Липље. План је након конзерваторских радова организовати изложбу са пратећом стручном публикацијом. Планирана је набавка опреме за складиштење и чување археолошког материјала. Израда нових полица за потребе депоа који одговарају музејским потребама чувања артефаката. Такђе набавка ситног потрошног материјала који је неопходан за најбољу заштиту покретне музејске грађе; пластичне и/или картонске кутије, безкиселински папир, кесице итд. За потребе публикавања материјала биће неопходно ангажовање спољног сарадника, техничког цртача за израду одговарајућих илустрација.

ИСТРАЖИВАЧКЕ АКТИВНОСТИ

Највећи дио археолошке колекције прикупља се истраживачким теренским радом, односно археолошким ископавањем. У току наредне године планирани су наставци систематских археолошких истраживања на локалитетима манастира Папраћа. Музеј у Добоју започео је први велики пројекат археолошких истраживања средњовјековних и ранонорвјеконних манастира сјеверне и сјевероисточне Босне, пројекти су финансијски подржани од стране Епархије зворничко-тузланске и Митрополије дабро-босанске. Додатна средства планирају се прикупити преко Министарства културе Републике Србије и конкурса за културу срба у иностранству, конкурса за заштиту културног наслеђа Министарства просвјете и културе РС, Секретаријата за вјере владе РС и музејским средствима. Манастир Папраћа истраживан у двије истраживачке кампање лјето-јесен, и планиран је наставак систематских ископавања на простору манастирске порте, сјеверни дио. Пронађени археолошки материјал свакако постаће и дио музејске поставке која ће употпунити наше спознаје о религијском животу предметног простора. У складу са финансијским средствима планиран је и почетак првих археолошких ископавања у манастиру Возућа. Прве археолошке кампање биће фокусиране на простору конака,

односно манастирског обзиђа који су данас релативно добро назначени у конфигурацији терена. Планиране су предистраживачке активности у манастиру Озрен, израда архитектонско-техничке документације садашњег стања манастирског комплекса, са акцентом на цркву. Такође ту је и наставак археолошких истраживања локалитета Подлипе, палеолитски локалитет од посебног значаја за Републику Српску са остацима пећинске умјетности. Пројекта се реализује у сарадњи са Универзитетом у Тубингену и Универзитетом у Београду. Теренске активности се реализују у мјесецу мај-јун 2025. године. У току цијеле године наставља се пројекат рекогносцирања, односно проспекције терена ради утврђивања постојања нових локалитета и евиденција стање предходно откривених. Акценат је стављен на подручје Града Добоја и дијелове сусједних општина (Теслић, Модрича и Шамац). У предходном периоду откривен је већи број нових локалитета, углавном из праисторијског периода, док су утврђене и одређене намјерне деструкције на појединим налазиштима.

ЈУ Музеј у Добоју у сарадњи са Епархијом зворничко-тузланском и Колом српских сестара из Добоја ушао је у пројекат „Заштита и презентација старог православног гробља у Добоју“ почетак активности планиран је у 2025. години. Старо српско православно гробље у Добоју најстарије је евидентирано градско гробље из друге половине 19. вијека и почетка 20. вијека. Посебна етапа у развоју сакралног простора гробља односи се на жртве добојског логора из Првог свјетског рата. Постоје основане индикације на основу писаних извора, да је дио добојских мученика сахрањиван у масовне јаме на овом простору. Један од пројектних циљева и задатака је утврђивање тачног броја и позиције на којима су вршена укопавања и обиљежавање простора на видљив и достојанствен начин. Што подразумјева адекватну меморијализацију и креирање активне идеје културе сјећања и култивисања колективног памћења. Затим слиједи креирање базе података са свим појединачним споменицима, која подразумјева; облик и материјал од кога је израђен споменик, натпис, опште стање, степен угрожености и препоруке за конзерваторско рестаураторске радове на појединачним споменицима. Упоредо са тим извршиће се и архивска истраживања да би се добило што више информација о сахрањеним појединцима и породицама. Археолошка истраживања треба да утврде да ли се већи број надгробних споменика налази испод земље и дефинишу општи план некрополе са тачном површином која је служила као гробље. Такође да се утврде и потенцијалне позиције гдје су укопаване јаме са добојским мученицима. Са реализацијом ових активности добићемо општи план о стању старог православног гробља, те креирати смјерница за конзерваторско-рестаураторске радове на најзначајним споменицима и проступити пројекту општег уређења комплекса у сарадњи са Српском православном црквом. Крајњи резултата треба да буде израда меморијалног комплекса са адекватним садржајем који одговара сакралном простору и историјски утврђеним чињеницама.

С обзиром да депо археолошког одјељења посједује посебно велику колекцију антрополошког, односно коштаног материјала планирано је ангажовање спољног сарадника физичког антрополога ради обраде материјала. Са изработом антрополошког извјештаја створили би се услови да се ослободи дио простора, а антрополошки материјал након обраде врати у цркве и манастире. Такође ово би омогућило и израду публикације, семинаре и пратећу изложбу о процесу обраде средњовјековних скелета. Планирано је и предавање антрополога на тему реконструкције живота у средњем вијеку на подручју добојске регије.

ИЗЛОЖБЕНЕ АКТИВНОСТИ

Планирано је организовање изложбе посвећене завршетку археолошких истраживања манастира Удрим.

ОТКУП ГРАЂЕ

Поред прикупљања материјала кроз истраживачке процесе, откуп је важан начин прибављања предмета од посебне културно-историјске важности. Сваке године археолошка збирка богатија је за пар предмета који пристигну откупом. Па је тако и ове године планиран откуп предмета.

ПРЕЗЕНТАЦИЈА

Водитељ одјељења планира да кроз учешће на конференцијама, семинарима и научним скуповима презентује досадашња археолошка открића и презентује покретну баштину из Музеја. Планиране су презентације на редовним скуповима Српског археолошког друштва, учешће у научним скуповима у иностранству и предавања по позиву.

ОДЈЕЉЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

Предвиђеним планом и програмом Музеја, историјско одељење је планирало да обави следеће активности у 2025 години:

Стручни музеолошки рад

Редовни музеолошки послови на прикупљању, сређивању, смјештају, заштити, музејског материјала. По Закону о музејској дјелатности објављен у Службеном гласнику број 112/XXX, по члану 9. став 15, члан 23. став 1 и члан 24. став 2 планирано је да се изврши ревизија музејске грађе, која се по закону ради сваких 10 година. Планирано је да се са ревизијом крене од фебруара 2025 године. Историјско одељење има 7 збирки (збирка архивско-мемоарске грађе, збирка фотографије, збирка оружја, опреме и других предмета, збирка штафета, ордења и плакета, збирка штампе и диплома, збирка старих рукописа, збирка плаката) са проценом да се у збиркама налази преко 5825 предмета. По плану ревизија би требало да се заврши до краја 2025. године. Такође је планирано да се у току дијела

ревизије збирке фотографије почне са дигитализацијом фотографија, јер нам то препоручује и закон о музејској дјелатности члан 9 став 12., као и да се почне са реинвертизацијом музејске грађе почевши од збирки штампе и штафета. Планирана је конзервација најугроженијег музејског материјала, као и заштита експоната у сталној поставци. Такође је планирано и откуп музејског материјала у складу са потребама Музеја.

Истраживачки рад

Истраживање на теме:

- Старе добојске породице између два свјетска рата
- Цивилне жртве рата добојске регије 1992-1995 година
- Споменици из НОБ-а на подручју града Добоја

Успостављање мреже сарадника на терену.

По Закону о музејској дјелатности објављен у Службеном гласнику број 112/ XXX члан 48. став 3 и члан 52. Музеј у Добоју је матични Музеј за подручје регије Добој. У складу са наведеним планиран је и научно-стручни односно истраживачки рад, рекогностација терена који покрива Музеј у Добоју. Планирано је да се изврши посјета Спомен- собама из протеклог рата (1992-1995), да се приступи документацији, оствари увид у документацију и попише документација. На подручју регије Добој имамо 6 Спомен- соба. Циљ овога рада је да се у скорије вријеме формира нови фонд Отаџбинског рата, такође да се попишу имена страдалих цивилних жртава у граду Добоју. Рекогностација терена би требало да се обави од априла до јуна мјесеца које би обухватило 3 Спомен- собе. Такође у склопу овога рада планирано је рад у Архиву у Добоју и прегледу документације из периода 1990 – 1996, као и рад на документацији у Центру за истарживање рата, ратних злочина и несталих цивила из претходног рата. У будућности је планирано да се поједини предмети од изузетног значаја за Отаџбински рат нађу и у сталној поставци.

Изложбени рад

Планирано је да у сарадњи са музејом Старе Херцеговине из Фоче , отвори гостојућа изложба.Изложба је посвећена Другом свјетском рату и старадању цивила у Другом свјетском рату. Такође нам је циљ да изложбу види што већи број грађана односно ученика основних, средњих школа.

Педагошки рад

У склопу редовних музејских активности планиран је и педагошки рад са дјецом предшколских, основних и средњих школа, односно посјете школске дјеце Музеју, као и стручних екскурзија из околних градова Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине.

Такође је планирана радионица са наставницима из Основне школе „ Свети Сава“ – преткољубље која је наставак радионице „ Чаробна Торба“, која је одржана у октобру 2024. године. Ученицима би се пружила могућност бољег и конкретнијег разумјевања времена у коме су живјели наши преци и предмети које су они користили у свакодневном животу.

Остали послови

Промоција и афирмација историјске дисциплине везано за значајније историјске догађаје и личности, који су битне за сам град Добој. Учешће у реализацији других послова који произилазе из функције матичности Музеја у Добоју.

ПРИРОДЊАЧКО ОДЈЕЉЕЊЕ

Планирано је да у 2025. години се реализује следеће активности:

- теренска истраживања
- радионица
- допуна збирки
- ревизија музејске грађе
- гостујућа изложба

Теренска истраживања

Током 2025. године планирана су детаљнија истраживања херпетофауне на подручју планине Озрен. Посебно се то односи на истраживање водотокова и Горанског језера. У Горанском језеру је пронађена популација великог македонског тритона (*Triturus macedonicus*), који је ендем Балканског полуострва. Популација је бројна и стабилна, те је треба пратити и настојати да се очува, кроз одређене мјере заштите. За праћење популације наведеног тритона потребно је набавити врше за ловљење и прах за успављивање, да би се могла извршити морфометријска мјерења и безбједно враћање јединки у воду.

Радионица

Послије отварања тематске изложбе „Свијет гљива у музеју“, планирано је да се са ученицима основних школа одраде радионице. Радионица је осмишљена да послуже предавања кустоса, ученици од пластелина моделују гљиве са освртом на детаље код појединих врста, а који их разликују од других гљива. На тај начин ученици ће кроз креативан и практичан рад научити да разликују поједине врсте гљива. Кроз поментуту радионичку активност требало би да прође око 300-400 ученика

Допуна збирки

Планирано је да се збирке природњачког одјељења допуне материјалом прикупљеним на терену, али и откупом сувих препарата. Ако се укаже прилика да се откупи препарирана лисица, јазавац, куна или ласица, да се употпуни шумско станиште у сталној поставци.

Ревизија музејске грађе

По Закону о музејској дјелатности бр. 112/21, по члану 9. став 15, члану 23. став 1 и члану 24. став 2, планирано је да се изврши редовна ревизија музејске грађе, која се по закону ради на сваких 10 година. Ревизија ће се извршити до краја 2025. године.

Гостовање изложбе

У договору са ЈУ Музеј Козаре из Приједора планирано је да природњачко одјељење гостује у њиховом музеју са изложбом „Свијет гљива у музеју“. Ова наша изложба требала би бити реализована у другој половини 2025. године, док ће у првој половини године бити изложена у ЈУ Музеј у Добоју. Такође планирамо да изложбу реализујемо и у Дервенти и Теслићу.

ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ УМЈЕТНОСТИ

Имајући у виду старост, односно младост овог одјељења, прије свега, неопходно је нагласити сакупљачку и истраживачку дјелатност која је у овом Одјељењу тренутно на првом мјесту. У протеклом периоду Одјељење за историју умјетности настојило је да ријеши проблем складиштења и чувања Легата Драгутина Драге Хандановића и стотину дјела која је он завјештао Граду и Музеју. Важно је било напоменути протекли период због будућих радова које ово одјељење планира да реализује. Легат у склопу Одјељења са историју умјетности до скоро је имао само тридесет седам (37) поклоњених дјела у оквиру сталне поставке овог Одјељења. Донедавно смо успјели запримити и преостала дјела – укупно шездесет три (63). Оно што је круцијално за квалитетан развој и раст Одјељења јесте, обрада преосталог материјала који садржи Легат Драгутина Драге Хандановића. Циљ којем тежимо у току наредне 2025. године јесте, обрађен материјал (израда картотеке, инвентарисање, итд.), адекватна зашита и складиштење. Подсјећања ради, наводимо да је ријеч о многобројним скулптурама, керамоскулптурама и примјењеној керамици, те сходно томе напомињемо да се ради о веома осјетљивим и лако ломљивим дјелима, гдје је за коректно складиштење, а са циљем дуготрајног рјешења, круцијално набавити кутије

од безкиселинског картона, зрачне фолије (air bubble foil), pH неутралне мекане плоче и спужве, ситни профили за углове, љепљиве траке, итд.. Планирано је више одлазака на терен и израда фотографске документације везано за више локација на којима се налазе споменици и скулптуре Драгутина Драге Хандановића, због употпуњавања информација и документације везане за рад и дјело овог умјетника, а са бољим упознавањем терена и територијалне области коју Музеј покрива и обухвата.

Што се тиче Одјељења за историју умјетности, не говорећи о Легату Драгутина Драге Хандановића, план је сакупљање и истраживање дјеловања појединаца или групе у пољу примјењених умјетности – сликарства, вајарства, иконографије, зидног сликарства, дизајна, итд...Ако узмемо у обзир да је наш примарни циљ, истраживање, чување и на крају упознавање јавности и публике са историјом умјетности овог краја и друштва, свакако морамо настојати да се Одјељење у том правцу и шири, те је неопходно сакупити дјела од значајних умјетника, који су годинама уназад стварајући утицали и обликовали друштво овог града, регије и шире. Упркос томе, као у зачараном кругу, увијек се враћамо на термин "чување". Одјељењу је важно да посједује адекватну опрему за детаљнију обраду и могућу конзервацију и рестаурацију музеалија. Важно је набавити хируршке пинцете, хируршке скалпеле са замјенским оштрицама, натрон папир, филц, мелинекс (mylar), BEVA 371 film, сликарски ђесо, конзерваторску лемилицу са регулатором температуре, јапански папир (washi kozo), природно туткало (зечје, рибље...), те остали ситни потрошни материјал... Оно што ће и сама набавка недостајућег материјала, као бонус, омогућити опцију организовања више креативних радионица за различите узрасте. План је активирати заједницу, дјецу, младе и одрасле да схвате Музеј као установу саморазвоја и личног задовољства, да долазе и кроз дружење са музеалцима квалитетно проведу слободно вријеме, а успут и науче нешто интересантно и ново.

У наредној години, Одјељење за историју умјетности Музеја у Добоју, мимо претходног наведеног има за циљ рјешавање проблема умјетничких дјела која су годинама уназад запримљена у ову установу, те имају проблем старих неадекватно одрађених конзерваторско – рестаураторских интервенција, па су због тога додатно оштећене те је убрзано њихово пропадање, а уједно се појављује и недостатак информација везано за поријекло, датирање и историјат тих дјела. Коначан резултат требао би дати одговоре на питања – Да ли поступци и оваква пракса из прошлости треба да буду устаљена пракса данашњих институција или институције у овом случају треба да иду у корак са временом? Конзервирати или рестаурирати или не дирати? План је да се ови проблеми ријеше са прецизношћу и да се објави рад на тему тог проблема, који иначе није проблем само наше установе него и свих музејских установа у Републици Српској, Босни и Херцеговини.

ОДЈЕЉЕЊЕ ЕТНОЛОГИЈЕ И ОДЈЕЉЕЊЕ ЗА НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЉЕЂЕ

Оснивањем Центра за нематеријално културно насљеђе сјеверо-истока Републике Српске у октобру 2024. године, планирана је знатна динамика у оквиру овог центра односно одјељења у наредним годинама. Новоосновани центар подразумјева прикупљање

документације (аудио-визуелне, писане и материјалне трагове) кроз теренско-истраживачки рад, презентацијски дио (дио сталне поставке посвећен нематеријалном културном наслеђу добојске регије) и знатну радионичку активност везана за преношење традиционалних знања на нове генерације. Динамика ће подразумевати да сваки нови елемент који буде уврштен на Листу нематеријалног културног наслеђа Републике Српске, а са подручја је који Музеј својом дјелатношћу покрива, презентацијски облик елемента буде уврштен у сталну поставку. Тренутно је у оквиру сталне поставке односно изложбе „Нематеријално културно наслеђе добојске регије“ представљено 10 елемената: 1. Ћирилица, као најстарији елемент НКН БиХ, 2. Слава/Крсно име, 3. Саборовање око цркава и манастира, 4. Озренски клесари, 5. Корпарство/плетарство у Посавини, 6. Грнчарство на добојском подручју, 7. Градитељи виолина из Добоја, 8. Легенде о стећцима, 9. Коледарице и 10. Брање траве иве на Озрену, елемент уврштен на Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човјечанства.

Музеј у Добоју ће у 2025. години припремити документацију за уврштавање још неколико елемената НКН на Листу НКН РС (највјероватније за још три елемента), а затим исте елементе и представити у оквиру изложбеног концепта сталне поставке.

Планиране су за реализацију и знатан број радионица: ткања и плетења, веза, калиграфска, корпарство/плетарство и грнчарска радионица, са учешћем неколико стотина полазника. Спектар радионичких активности ће се сваке године ширити са циљем промоције и преношења на нове генерације одређених традиционалних знања и заната.

Овај за сада јединствени концепт заштите и промоције нематеријалног културног наслеђа у БиХ ће можда послужити и другим музејима да у складу са њиховим могућностима врше заштиту и промоцију овог крхког дијела нашег наслеђа.

У одређеној скраћеној, мобилној форми планирано је и гостовање изложбе „Нематеријално културно наслеђе добојске регије“ у Дервенти, Петрову и Теслићу.

У договору са Музејом Републике Српске планирана је заједничка изложба „Нематеријално културно наслеђе Републике Српске“, а која би била излагана и изван граница БиХ.

Као и у другим одјељењима Музеја, извршиће се ревизија музејске грађе, чиме ће се тачно утврдити бројност и стање артефаката и документације етнолошке провинијенције.

Теренска истраживања ће бити интензивна на цјелокупном простору које Музеј покрива, јер је знатан дио наслеђа који припадају сфери етнолошког изучавања, а у оквиру тога посебно елемената нематеријалног културног наслеђа, којима пријети ишчезавање.

У 2025. години биће извршени конзерваторски радови на „полубрвнари-полушеперачи“, која се налази у оквиру сталне поставке, као и на 80 предмета од дрвета.

ПЛАНИРАНА ФИНАНСИЈСКА РЕАЛИЗАЦИЈА

Планирано финансирање Музеја у 2025. години ће се вршити се врши на следећи начин:

- плате и дио програмских активности-Министарство просвјете и културе Републике Српске,
- материјални трошкови и дио програмских активности-Град Добој,
- дио програмских активности кроз фондове организација и институција које финансирају музејску дјелатност.

Не рачунајући плате запослених, планирана финансијска средства за 2025. годину ће бити у приближном износу као у 2024. години, односно 98.500КМ али са другачијим распоредом на аналитичким контима.

Висина средстава које можемо приходовати кроз кандидовање одређених пројеката према фондовима који финансирају културну/музејску дјелатност је заснована на реалном сагледавању могућности и у износу је од 35.000 КМ:

- Министарство просвјете и културе РС	10.000 КМ
- Министарство цивилних послова БиХ	12.000 КМ
- Министарство културе и информисања Републике Србије	6.000 КМ
- Секретаријат за вјере у Влади РС	7.000 КМ